

Durmuş Hocaođlu

Dil, Düşünce ve İfâde

Yeniçağ, “Analiz” ., 01 Eylül 2006, Cuma., s.13
“Analiz” Sıra No: 437; 2006-099; Eylül-01

YENİÇAĞ

İnsan’ı İnsan yapan en temel vasıflardan ve varlık şartlarından olan Dil, bir kaabiliyet olarak İnsan’ın kendi eseri değildir, bir veridir; aksi hâlde İnsan’ın İnsan olmadan önce İnsan olması îcap ederdi ki bu ap-açık bir mantıksızlık demektir. Düşünce de hâkezâ. İnsan demek, düşünen ve düşündüğünü dil ile ortaya koyabilen varlık, tek ve biricik varlık demektir. Bu ise, birisinin mevcûdiyeti diğërininkini de istilzâm edeceğinden, dil ve düşüncenin kopmaz birlikteliğini ifâde eder. Buradan ise şu netîceye varabilmekteyiz: Dil ve Düşünce birbirinin mütemmimi ve onsuz olmazı (lâzım-ı gayri müfârik) olmakla, bir ve aynı kökenden neş’et ediyor olmalıdırlar ki bu da “Ruh” (Spiritto, Geist) denen, cüzlerden mürekkep olmayan bir varlık, bir ve bütün, bölünmez bir cevher olmalıdır.

Bu noktada karşımıza fevkalâde mühim bir kıstas olarak “ifâde” çıkmaktadır. İfâde ile kastedilen umûmiyetle “konuşma” ise de bu onun, “lisânî (dilsel) ifâde” (verbal expression) olarak bilinen dar ve husûsî mânâsıdır. İfâde, Rûh’un kendisini kendi dışına taşıması, dışlaştırmasıdır, yâni İfâde bir “dışlaştırma”dır (hurûc, objektivasyon); ve fakat aynı zamanda bir “tebliğ”dir de (manifestasyon). Rûh’un, kendisini kendi dışına çıkarması bir tebliğdir, çünkü, bu yol ile O, kendisini kendisi-olmayanlara, yâni başkalarına bildirmektedir ve bunun bütün şekilleri de en umûmî, en şâmil mânâsıyla, “ifâde”dir ve bütün bunların tamâmı ise, “şuur” (bilinç) olmaktadır. İfâde, bir “eser” ile vücut bulur, somutlaşır, teşâhhus ve teecessüm eder. Eser demek, çıplak varlık alanında hilkaten mevcut olmayıp ona sun’ ile, bilinç ürünü olarak eklenen her şey demektir. Eser ile ortaya konan her şey ise “kültür”dür. Bu nokta-i nazardan bakıldıkta, İnsan’ın niçin biyolojik-mekanik bir varlık değil de bir kültür varlığı, yâni hem kültürün ürünü ve hem de kültürün yaratıcısı olduğu da anlaşılabilir.

İmdi: Söz gelimi, tabiat ortasında herhangi bir yerde taş-taş üstüne konarak vücûda getirilmiş bir duvar göreceğ olursak, bu duvarı binâ eden bilinç sâhibi (zî-şuur) bir varlığın mevcûdiyetine gideriz; zîra, bedîhidir ki, “duvar”, çıplak tabiatın mahsûlü değildir, o, tabiata bir eklentidir; yâni bir “eser”dir. Bu sûretle “eser”den “müessîr”e gidilmiş olmaktadır: Mâdem ki ortada bir eser (fiil) vardır, öyleyse bir de müessîr (fâil) olmalıdır: Zekâ sâhibi, şuur sâhibi bir müessîr. İşte burada bahse mevzû ettiğimiz duvar, işbu müessîrin somut bir ifâdesidir. Devam edelim: Müessîrin ortaya koymuş olduğu eseri, O’ndaki düşünme (bilinç) kuvvesinin mahsûlüdür; çünkü, hiçbir eser, önce tasavvur olarak teşekkül edip sonradan buna irâdenin ilâvesiyle eyleme dönüşmeden var olamaz, daha açık bir anlatımla, önce düşüncede mevcut olmayan bilinç ürünü hiçbir şey varlıkta mevcut olamaz; o hâlde, fâilin düşünmesinin mahsûlü olan eser, O’nun düşüncesinin dışlaştırılmasıdır (hurûc).

Öyleyse bu nedir?

İşte buna “dil” diyoruz.

Dil, yâni, lisan; en umûmî, en şâmil, bütün tazammun ve şumûlü ile dil.

Dil, budur.

Dil, bir müdrîk fâilin, kendisini kendi dışına, ortaya koymuş eser(ler) ile ifâde ediş tarzıdır.

Bu nokta-i nazardan bakıldığında, en büyük eser, mevcûdâtın tamâmıdır; o hâlde, onun arkasında da en büyük fâil, fillerinde muhtar (otonom) olması hasebiyle de “fâil-i muhtar” olan bulunmalıdır; O’nun bütün eserlerinde ortaya koyduğu ise, kendisini ifâde tarzı olan dilidir. Ve bunun içindir ki Kâinat, okunması gereken bir kitaptır: “Kitâb-ı Kebîr-i Kâinat”.

İfâde üzerinde bir nebze daha duralım ve eser kelimesini en umûmîsinden en husûsîne kadar bütün sâhalarda kullandığımızda, eserin tecessüm etmiş ifâde olması sebebiyle, Bilgi ve dolayısıyla da Bilinç için en temelli bir kriter olduğunu vurgu ile tebârüz ettirelim. İfâde kavramını felsefenin gündemine getiren Benedetto Croce, bu konuda, “... ifade insanın her çeşit manifestation’unu, hatibin, müzisyenin ve daha diğerlerinin manifestation’larını içine alır” derken [*Estetik.*, Çev.: İsmail Tunalı., Remzi Kitabevi Yay., İkinci Baskı, İst., 1983., s.120, pr: 2], Bilgi için de, “*Sezgi ile bilmek, ifade etmektir; ve ifade etmekten (ne çok ne daha eksik değil) başka bir şey değildir*” [a.e., s.122, son satırlar] demektedir.

